

ODPOWIEDZIALNOŚĆ MAJĄTKOWA FUNKCJONARIUSZY ZA SZKODY W MIENIU SKARBU PAŃSTWA

podinsp. Beata Gaca-Maciaszkiewicz
Kierownik Sekcji Zaopatrzenia
Wydział Zaopatrzenia i Transportu CSP

Kiedy funkcjonariusz odpowiada za szkodę? Jaki jest zakres odpowiedzialności? Czy można jej uniknąć? Czy za wszystkie szkody funkcjonariusz ponosi odpowiedzialność majątkową? Zakres i zasady odpowiedzialności funkcjonariuszy za szkody wyrządzone w mieniu Skarbu Państwa reguluje ustawa z dnia 7 maja 1999 r.¹

Zgodnie z treścią art. 1, ustawa reguluje odpowiedzialność za szkody wyrządzone przez funkcjonariuszy wskutek **niewykonania lub nienależytego wykonania obowiązków służbowych** w mieniu Skarbu Państwa, będącym w dyspozycji organów i instytucji wymienionych w tym przepisie. Funkcjonariusz ponosi odpowiedzialność, jeśli **szkoda powstała z jego winy**, w zakresie rzeczywistej straty i tylko za normalne następstwa działania lub zaniechania. Jednocześnie ustawa nie definiuje pojęcia winy, zatem odnieść się należy do piśmiennictwa z zakresu prawa cywilnego. Kodeks cywilny², w art. 415 formułuje zasadę: „kto z winy swej wyrządził drugiemu szkodę, obowiązany jest do jej naprawienia” – jest to tzw. odpowiedzialność deliktowa wynikająca z czynów niedozwolonych.

Powstanie odpowiedzialności deliktowej uzależnione jest w każdym wypadku od zaistnienia trzech przesłanek:

- wyrządzenia szkody rozumianej jako spowodowanie uszczerbku w dobrach osoby poszkodowanej wbrew jej woli;
- szkoda musi być spowodowana przez jakiś fakt (działanie ludzkie lub inne zdarzenie), z którym ustawa łączy obowiązek odszkodowawczy;
- między tym faktem (tj. czynem niedozwolonym) a szkodą musi istnieć adekwatny związek przyczynowy³.

Pojęcie winy nie zostało zdefiniowane w prawie cywilnym, jednak powszechnie przyjmuje się, iż składają się na nią dwa elementy:

- element obiektywny winy – oznacza szeroko rozumianą bezprawność postępowania, tzn. niezgodność zachowania się sprawcy z nakazami lub zakazami wynikającymi z ogółu obowiązujących przepisów prawa bądź sprzeczność jego zachowania się z zasadami współżycia społecznego;
- element subiektywny winy – oznacza niewłaściwość zachowania się sprawcy związaną z momentem przewidywania i momentem woli; oznacza to możliwość postawienia sprawcy zarzutu, że podjął i wykonał niewłaściwą decyzję bądź nie uczynił tego, co należało, choć mógł i powinien to uczynić.

Na gruncie odpowiedzialności za czyny niedozwolone rozróżnia się winę umyślną i nieumyślną. Przy **winie umyślnej** sprawca swoim bezprawnym zachowaniem chce wyrządzić drugiemu szkodę lub przynajmniej świadomie godzi się na jej wyrządzenie. Przy **winie nieumyślnej** (niebaldstwie) sprawca nie zachowuje należytej staranności, czego skutkiem jest wyrządzenie szkody⁴.

Staranność działania wymagana od funkcjonariusza Policji oznacza, że jego działania lub zaniechania muszą być zgodne z powszechnie obowiązującymi przepisami, wewnętrznymi re-

gulacjami obowiązującymi w Policji oraz zakresem jego obowiązków służbowych⁵.

Ustawa o odpowiedzialności majątkowej funkcjonariuszy Policji uzależnia wymiar odpowiedzialności od umyślności bądź nieumyślności towarzyszącej wyrządzeniu szkody. Jeżeli **szkoda została wyrządzona nieumyślnie**, funkcjonariusz jest zobowiązany do zapłaty odszkodowania w wysokości wyrządzonej szkody, ale jego wysokość nie może przewyższać kwoty trzymiesięcznego uposażenia zasadniczego wraz z dodatkami o charakterze stałym, należnego funkcjonariuszowi w dniu wyrządzenia szkody. Poza tym, jeżeli naprawienie szkody następuje na podstawie ugody pomiędzy sprawcą szkody a jednostką, wysokość odszkodowania może zostać obniżona przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności sprawy, stopnia winy funkcjonariusza oraz jego stosunku do obowiązków służbowych.

W sytuacji, gdy **szkoda została wyrządzona umyślnie**, należy ją naprawić w pełnej wysokości.

Zgodnie z ustawą, funkcjonariusz nie ponosi odpowiedzialności majątkowej za szkodę:

- w takim zakresie, w jakim jednostka Policji albo inna osoba przyczyniły się do powstania szkody lub jej zwiększenia;
- wynikłą w związku z działaniem w granicach dopuszczalnego ryzyka.

ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA SZKODĘ WYRZĄDZONĄ W MIENIU POWIERZONYM FUNKCJONARIUSZOWI

Za szkodę wyrządzoną w mieniu powierzonym z obowiązkiem zwrotu albo wyliczenia się funkcjonariusz odpowiada **w pełnej wysokości** (art. 10 ustawy).

Zasady i tryb powierzenia mienia zostały określone w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 29 grudnia 2004 r.⁶ Przedmiotem powierzenia mogą być: środki pieniężne, papiery wartościowe, uzbrojenie, sprzęt techniczny oraz inne mienie niezbędne do wykonywania zadań służbowych. Powierzenie musi nastąpić na podstawie decyzji kierownika jednostki za pokwitowaniem, w którym należy wyszczególnić rodzaj, ilość, stan oraz, w miarę potrzeby, cechy indywidualne.

Jeżeli powierzenie dotyczy funkcjonariusza zatrudnionego w magazynie, czynność ta odbywa się na podstawie inwentaryzacji przeprowadzonej na pisemne polecenie kierownika jednostki. Zwolnienie funkcjonariusza ze służby lub przeniesienie do innej jednostki organizacyjnej poprzedza się również inwentaryzacją. Uwolnienie się od odpowiedzialności za szkodę w mieniu powierzonym może nastąpić, jeśli funkcjonariusz wykaże, iż przyczyna powstania szkody była od niego niezależna. Zwłaszcza będzie to dotyczyło sytuacji niezapewnienia przez jednostkę warunków umożliwiających prawidłowe zabezpieczenie powierzonego mienia. Zaznaczenia wymaga fakt, iż to na funkcjonariuszu spoczywa ciężar dowodu, tj. musi dowieść, iż szkoda powstała z przyczyn, za które nie ponosi odpowiedzialności.

Zgodnie z art. 11 ust. 1 ustawy, mienie można powierzyć łącznie kilku funkcjonariuszom. Konieczne wówczas jest zawarcie z kierownikiem jednostki **umowy o wspólnej odpowiedzialności majątkowej**. Umowa musi być zawarta w formie pisemnej. Można w niej określić części, w jakich funkcjonariusze ponoszą odpowiedzialność majątkową. W przypadku nieuregulowania tego umową, ponoszą odpowiedzialność w częściach równych. Szczegółowe zasady i tryb zawierania umów o wspólnej odpowiedzialności określa rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26 maja 2010 r.⁷ Zgodnie z tym aktem prawnym, na przyjęcie wspólnej odpowiedzialności muszą wyrazić zgodę wszyscy funkcjonariusze. Powierzenie następuje na podstawie inwentaryzacji przeprowadzonej z udziałem tych funkcjonariuszy lub osób przez nich wskazanych.

ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA SZKODY WYRZĄDZONE PRZEZ FUNKCJONARIUSZA OSOBIE TRZECIEJ PRZY WYKONYWANIU OBOWIĄZKÓW SŁUŻBOWYCH

Wyłącznie zobowiązanym do naprawienia tego rodzaju szkody wobec osoby trzeciej jest Skarb Państwa reprezentowany przez jednostkę, w której funkcjonariusz pełni służbę. Poszkodowanemu przysługuje pełne odszkodowanie na zasadach określonych w Kodeksie cywilnym. Natomiast funkcjonariusz ponosi odpowiedzialność wobec Skarbu Państwa dopiero po naprawieniu szkody, na zasadach określonych w art. 2–8 ustawy.

Podsumowując, należy stwierdzić, iż każdy funkcjonariusz, wykonując obowiązki służbowe, może stać się sprawcą szkody w mieniu Skarbu Państwa. Zakres odpowiedzialności i wysokość odszkodowania będą uzależnione od rozmiaru szkody, stopnia winy i okoliczności sprawy. Przy czym na poszkodowanym, czyli jednostce organizacyjnej, ciąży obowiązek wykazania okoliczności uzasadniających odpowiedzialność funkcjonariusza oraz wysokość wyrządzonej szkody.

Istnieje jednak możliwość zabezpieczenia się przed ewentualnym ponoszeniem kosztów wyrządzonych szkód. Warto rozważyć dostępne oferty towarzystw ubezpieczeniowych i przystąpić do grupowego ubezpieczenia odpowiedzialności majątkowej. Ochrona ubezpieczeniowa obejmuje także szkody wyrządzone w wyniku rażącego niedbalstwa, natomiast wykluczone z niej są te, które zostały wyrządzone umyślnie. □

¹ Ustawa z dnia 7 maja 1999 r. o odpowiedzialności majątkowej funkcjonariuszy Policji, Straży Granicznej, Służby Celnej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Więziennej, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego i Centralnego Biura Antykorupcyjnego (Dz. U. Nr 53, poz. 548, z późn. zm.).

² Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93, z późn. zm.).

³ T.A. Filipiak, J. Mojak, M. Nazar, E. Niezbecka, *Zarys prawa cywilnego i rodzinnego*, Lubelskie Towarzystwo Naukowe, Lublin 1996.

⁴ Ibidem.

⁵ Wyrok NSA z 6.10.1999 r. II SA 939/99, Lex 46572.

⁶ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 29 grudnia 2004 r. w sprawie zasad i trybu powierzenia mienia funkcjonariuszom Policji, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu i Państwowej Straży Pożarnej (Dz. U. z 2005 r. Nr 6, poz. 51).

⁷ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26 maja 2010 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu zawierania umów o wspólnej odpowiedzialności majątkowej funkcjonariuszy (Dz. U. Nr 107, poz. 680).

Summary

Property responsibility of police officers for damages in State Treasury property

Each police officer, performing police duties, can become a perpetrator of a damage in State Treasury property. A scope of operation and amount of compensation will depend on a size of a damage, degree of guilt and circumstances of a case. An intentional damage, originated as a result of a failure in performing or inadequate performing of police duties breeds property responsibility. The dimension of responsibility depends on intentionality or lack of intentionality accompanying a cause of a damage. If the damage was caused non-intentionally, the police officer is obliged to pay compensation for a caused damage but its amount cannot be higher than three-month remunerations. In the situation when the damage was caused intentionally, it should be repaired in its full amount. The full responsibility for the damage is also taken in the situation when it is caused in property entrusted the police officer with the responsibility to return it or account for it.

Tłumaczenie: Renata Cedro, WP CSP